

ROBERT PAVIĆ*

Uporaba vatrenog oružja kao sredstva prisile – prikaz zakonskih ovlasti i statističkih podataka

Sažetak

Budući da praksa nije ništa drugo doli provedba u djelo, odnosno primjena postupaka i ovlasti povezanih sa stvarnim potrebama i mogućnostima¹, cilj ovog članka je prosuditi i spoznati stvarne situacije i razloge zbog kojih će policijski službenik uporabiti vatreno oružje kao sredstvo prisile prilikom obavljanja policijskih poslova² i primjene policijskih ovlasti³. Za donošenje takve prosudbe analizirani su i prikazani statistički podaci⁴ o uporabama sredstava prisile na području Republike Hrvatske u vremenskom razdoblju od 1999. do 2008. godine. U promatranom razdoblju posebno je kao sredstvo prisile raščlanjena uporaba i razlozi uporabe vatrenog oružja. Kako je u tom razdoblju zakonska regulativa za uporabu vatrenog oružja bila različito uređena, navedeni su zakonski propisi koji su regulirali uporabu vatrenog oružja. Temeljem analiziranih statističkih podataka i zakonskih ovlasti policijskog službenika za uporabu vatrenog oružja kao sredstva prisile, u članku je izveden zaključak da je policijskom službeniku najpouzdanije i najjednostavnije uporabu vatrenog oružja sagledavati kao vrstu zaštite života ljudi i otklanjanje opasnosti kroz institute nužne obrane i krajnje nužde. Radi praktičnosti članka opisano je postupanje policijskog službenika prije uporabe vatrenog oružja i upozoreno na pravno definiranje situacija koje se ne smatraju uporabom vatrenog oružja kao sredstva prisile u smislu Zakona o policijskim poslovima i ovlastima. Komparativno je prikazano i normativno uređenje policijske uporabe vatrenog oružja u Republici Sloveniji.

Ključne riječi: sredstva prisile, vatreno oružje, policijske ovlasti, zaštita života, otklanjanje opasnosti.

* Robert Pavić, struč. spec. crim., nastavnik stručnih predmeta u Odjelu za policijsku obuku na Policijskoj akademiji MUP-a RH, Zagreb.

¹ Anić, V., Rječnik hrvatskoga jezika, Zagreb, Europapress holding i Novi Liber, 2007., 406. i 407.

² Čl. 3. ZPPO-a.

³ Čl. 13. ZPPO-a.

⁴ Izvor: Informacijski sustav MUP-a RH.

UVOD

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima – NN 76/09., (dalje: ZPPO) u članku 91. određuje da je policijski službenik ovlašten uporabiti vatreno oružje:

- " 1. u nužnoj obrani,
2. u krajnjoj nuždi ako bez uporabe vatrenog oružja ne može otkloniti istodobnu ili izravno predstojeću neskrivljenu opasnost za vlastiti ili život druge osobe, koja se na drugi način nije mogla otkloniti,
3. ako na drugi način ne može uhititi osobu zatečenu u kaznenom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od najmanje deset godina⁵ ili osobu za kojom je raspisana potraga zbog počinjenja takva kaznenog djela,
4. ako na drugi način ne može spriječiti bijeg osobe koja je osumnjičena ili optužena ili koja je pobjegla s izdržavanja kazne zatvora za takvo kazneno djelo."

Policijski službenik obavlja policijski posao i primjenjuje policijske ovlasti po službenoj dužnosti, na temelju zapovijedi nadređenog i na temelju naloga državnog odvjetnika, suda ili drugog nadležnog tijela kad je to propisano zakonom (čl. 4. ZPPO-a). U vezi s uporabom sredstava prisile pa tako i vatrenog oružja, ovlast uporabe predstavlja pravo i dužnost policijskog službenika. Praktično to znači da policijski službenik, kada postupa po normativnoj obvezujućoj osnovi bez nazočnosti nadređenog, policijsku ovlast primjenjuje po službenoj dužnosti. Temeljni uvjet za takvo postupanje je zakonska ovlast za uporabu sredstava prisile u stvarnoj situaciji i okolnostima, a ne subjektivna odluka policijskog službenika.

1. ZAŠTITA ŽIVOTA LJUDI I OTKLANJANJE OPASNOSTI

1.1. Praktično sagledavanje ovlasti uporabe vatrenog oružja

Praktično sagledavajući zakonsku ovlast uporabe vatrenog oružja sa stajališta policijskog službenika, uporabu oružja kao sredstva prisile najjednostavnije je i najpouzdanije sagledavati u smislu članka 82. ZPPO-a radi zaštite života čovjeka i otklanjanja opasnosti kroz institute nužne obrane i krajnje nužde. To znači ovlast policijskog službenika na uporabu vatrenog oružja za obranu od istodobnog ili izravno predstojećeg protupravnog napada (nužna obrana) i za otklanjanje istodobne ili izravno predstojeće neskrivljene opasnosti koja se na drugi način nije mogla otkloniti (krajnja nužda).

1.2. Zaštita života ljudi i otklanjanje opasnosti kroz institute nužne obrane i krajnje nužde⁶

"Napad na bilo koje pravom zaštićeno dobro daje pravo na nužnu obranu. U praksi je najčešće riječ o napadima na život, slobodu, imovinu, ali nisu isključena ni druga dobra. Napad na svako dobro, bez obzira na to je li njegov nositelj pojedinac, pravna osoba

⁵ Popis kaznenih djela dan je na kraju članka.

⁶ Budući da instituti nužne obrane i krajnje nužde nisu tema ovog članka navedeni su samo u osnovnom značenju.

ili država, je osnova za nužnu obranu. Na taj se način dopušta zaštita svakog pravnog dobra, ali ne i svakim sredstvom, već u granicama koje je zakon odredio. Napadač mora biti čovjek: nužna obrana pretpostavlja protupravan napad, a takav napad može potjecati samo od čovjeka. Prema tome, samo napad koji potječe od čovjeka daje pravo na nužnu obranu. Ako je kao sredstvo izvršenja napada uporabljena životinja, napadač je čovjek."⁷

Policijski službenik nije ovlašten ocjenjivati razloge napada (primjerice je li riječ o neraščišćenim odnosima, nasilničkom ponašanju, sociopatološkim pojavama devijantnog ponašanja i dr.), već poduzeti obranu od napada i zaštititi čovjeka čiji je život ugrožen. U takvim slučajevima kada policijski službenik nije napadnut, njegovo postupanje prosuđivalo bi se u zakonskoj definiciji nužne obrane kao nužna pomoć. Nazočnost na mjestu događaja obvezuje policijskog službenika na primjenu ovlasti i uporabu sredstava prisile radi zaštite života čovjeka, a osnovni kriterij za donošenje odluke o uporabi vatrenog oružja je intenzitet napada.

Veić navodi: "Ako napadnuti ima mogućnost odabira sredstva obrane, obvezan je odabrati način kojim najmanje povređuje prava napadača. Iako razmjer vrijednosti dobara nije odlučan za opravdanost obrane, ipak se smatra da nije dopuštena obrana povredom nerazmjerno vrjednijih dobara."⁸ Prekoračenje nužne obrane postoji, ističe se u sudskoj praksi, kad se za vrijeme trajanja protupravnog napada taj napad odbija na način koji se prema svim relevantnim okolnostima ne pokazuje potrebnim, jer se napad mogao odbiti i povredom manjega napadnutog dobra: to je zato što se zakonskim uvjetom prijeko potrebne obrane ograničava obujam obrane pa se prema tome jedino prekoračenjem tog obujma u odbijanju protupravnog napada prekoračuju i granice nužne obrane.

Kazneni zakon u članku 29. stavku 3.⁹ opisuje da se počinitelj koji je prekoračio granice nužne obrane može blaže kazniti, a ako je do prekoračenja došlo zbog jake razdraženosti ili prestravljenosti prouzročenih napadom, može se osloboditi kazne.

Pretpostavlja se da su policijski službenici kao ovlaštenici za uporabu sredstava prisile svestrano obrazovani, stručni i profesionalni te da su u stanju zakonito, stručno i autoritativno obaviti/primijeniti svaku operativno-represivnu mjeru, što znači da bi se fakultativne mogućnosti oslobođenja od kazne posebno ocjenjivale. Prosuđujući postupanje policijskog službenika u krajnjoj nuždi, osnovni je kriterij isključenja protupravnosti razmjer između dvaju zala: zlo koje je počinjeno ne smije biti veće od onog koje je prijetilo. Važno je podsjetiti da se na krajnju nuždu ne može pozvati počinitelj koji je bio dužan izlagati se opasnosti. U toj kategoriji nalaze se i policijski službenici, no dužnost izlaganja opasnosti postoji samo do određenih granica koje ne prelaze u beznadne i ne vode u sigurnu smrt.

⁷ Bačić, F., Pavlović, Š., Komentar Kaznenog zakona i dr., Zagreb, Organizator, 2004., 106. i 107.

⁸ Veić, P. i sur., Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, Zagreb, Narodne novine, 2009., 142.

⁹ Gluščić, S., Nađ, I., Šuperina, M., Kazneni zakoni. Zbirka propisa, knjiga II., Zagreb, MUP RH, 2007., 7.

2. UPOZORENJE I NAREDBE TE PODSJETNIK NA PRIPREMU ZA UPORABU VATRENOG ORUŽJA

2.1. Naredba, upozorenje i upozoravajući hitac

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima u članku 92. obvezuje policijskog službenika da prije uporabe vatrenog oružja uputi usmenu naredbu: "Stoj, policija!", a zatim naredbu i upozorenje: "Stoj, pucat ću!" Policijski će službenik nakon upućenih naredbi ispaliti upozoravajući hitac u zrak ako se time ne stvara opasnost za sigurnost ljudi i imovine. Policijski službenik neće uputiti usmenu naredbu i upozorenje ako je ugrožen njegov život ili život drugih osoba zbog vjerojatnog napada ili bi se dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.

2.2. Priprema za uporabu/sigurno nošenje vatrenog oružja

Kad policijski službenik prosudi postojanje okolnosti koje upućuju na postojanje zakonskih uvjeta za uporabu vatrenog oružja, pripremit će vatreno oružje za uporabu umetanjem streljiva u cijev. Policijski će se službenik u tim okolnostima postaviti u položaj koji mu pruža optimalnu sigurnost i uporabu vatrenog oružja te će vatreno oružje usmjeriti prema osobi protiv koje ga namjerava uporabiti. Kada prestanu razlozi zbog kojih je pripremio vatreno oružje za uporabu, kao i nakon uporabe vatrenog oružja, policijski će službenik pražnjenjem oružja pripremiti za sigurno nošenje. Pražnjenje vatrenog oružja policijski će službenik obaviti na mjestu i na način kojim neće ugrožavati druge osobe (Nacrt prijedloga Pravilnika o načinu policijskog postupanja, 12. listopada 2009.).

3. STATISTIČKI PODACI O UPORABAMA SREDSTAVA PRISILE¹⁰ NA PODRUČJU RH U RAZDOBLJU OD 1999. DO 2008. GODINE

3.1. Ukupan broj uporaba sredstava prisile

U vremenskom razdoblju od 1999. godine do 2008. godine evidentirano je sveukupno 23 199 uporaba sredstava prisile, odnosno, kada se izuzme preventivna uporaba sredstava za vezanje (8 519), broj uporaba sredstava prisile iznosi 14 680. Broj sveukupnih uporaba u navedenom razdoblju varira između 682 i 3 679, s godišnjim prosjekom od 2 320 uporaba. Godišnji prosjek uporaba sredstava prisile bez preventivne uporabe sredstava za vezanje je 1 468 uporaba, dok su godišnji prosjek preventivne uporabe sredstava za vezanje 852 uporabe.

Uporabe	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	Sveukupno
Ukupno	682	958	1 460	1 923	2 078	2 388	2 992	3 431	3 679	3 608	23 199
Bez lisica preventivno	682	957	990	1 264	1 341	1 490	1 739	1 944	2 140	2 133	14 680
Lisice preventivno	0	1	470	659	737	898	1 253	1 487	1 539	1 475	8 519

Tablica 1: Broj uporaba sredstava prisile na području RH u razdoblju od 1999. do 2008. godine

¹⁰ Izvor: Informacijski sustav MUP-a RH.

3.1.1. Udio pojedinih uporabljenih sredstava prisile u ukupnoj strukturi uporabljenih sredstava prisile

Prema vrstama sredstava prisile policijski službenici u navedenom su razdoblju najčešće uporabili tjelesnu snagu (12 904 ili 55,6%), zatim slijede sredstva za vezanje-preventivno (8 519 ili 36,7%), sredstva za vezanje (1 211 ili 5,2%), palica (319 ili 1,3%) i **vatreno oružje (198 ili 0,8%)**. Broj uporaba vatrenog oružja varira između 9 i 26, s godišnjim prosjekom od 20 uporaba.

Vrsta sredstva aps./%	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	Sveukupno
Tjelesna snaga	499 73,2	658 68,7	809 55,4	1 087 56,5	1 167 56,2	1 303 54,6	1 544 51,6	1 751 51,0	2 035 55,3	2 051 56,8	12 904 55,6
Palica	21 3,1	29 3,0	31 2,1	29 1,5	35 1,7	37 1,5	40 1,3	32 0,9	32 0,9	33 0,9	319 1,3
Vatreno oružje	9 1,3	19 2,0	22 1,5	19 1,0	15 0,7	25 1,0	26 0,9	19 0,6	20 0,5	24 0,7	198 0,8
Jež	- -	- -	- -	- -	- -	- -	2 0,1	2 0,1	2 0,1	- -	6 0,1
Vodeni top	- -	- -	1 0,1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1 0,1
Plinska sredstva	- -	- -	- -	- -	1 0,1	- -	- -	1 0,1	- -	2 0,1	4 0,1
Lisice	148 21,7	245 25,6	120 8,2	127 6,6	118 5,7	118 4,9	127 4,2	136 4,0	50 1,4	22 0,6	1 211 5,2
Lisice-preventivno	- -	1 0,1	470 32,2	659 34,3	737 35,5	898 37,6	1.253 41,9	1.487 43,3	1.539 41,8	1.475 40,9	8 519 36,7
Ostalo	5 0,7	6 0,6	7 0,5	2 0,1	5 0,2	7 0,3	- -	3 0,1	1 -	1 -	37 0,1
Ukupno	682 100	958 100	1 460 100	1 923 100	2 078 100	2 388 100	2 992 100	3 431 100	3 679 100	3 608 100	23 199 100

Tablica 2: Udio pojedinoga uporabljenog sredstva prisile u ukupnoj strukturi uporabljenih sredstava prisile na području RH u razdoblju od 1999. do 2008. godine

3.2. Razlozi uporabe sredstava prisile

Općenito sagledavajući razloge uporabe sredstava prisile, policijski su službenici radi zaštite života ljudi, odbijanja neposrednog napada i odbijanja napada na osobu/objekt, sredstva prisile uporabili u 3 092 slučaja ili 13,3% od ukupnog broja uporaba sredstava prisile. Tijekom dovođenja osobe (5 708) i zbog svladavanja otpora (5 203) sredstva prisile uporabljena su u 10 911 slučajeva ili čak 47% ukupnog broja uporaba, što su i najčešći razlozi zbog kojih su policijski službenici uporabili sredstva prisile. Treći i četvrti najzastupljeniji razlozi uporabe sredstava prisile su sprječavanje bijega osobe lišene slobode (2 588) i sprječavanje bijega osobe zatečene na počinjenju kaznenog djela (2 280) ili ukupno 4 868 uporaba, odnosno 20,1%.

Razlozi uporabe	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	Sveukupno
Zaštita života ljudi	12	13	52	64	76	106	140	123	132	134	852
Sprječavanje bijega osobe (KD)	34	109	134	199	219	271	291	354	356	313	2 280
Sprječavanje bijega osobe (uhićena)	8	21	72	107	136	256	385	517	533	553	2 588
Odbijanje neposrednog napada	162	177	200	265	255	208	228	256	235	224	2 210
Odbijanje napada na osobu ili objekt	2	7	4	3	2	3	1	1	4	3	30
Svladavanje otpora	196	255	334	468	511	503	670	704	807	755	5 203
Dovođenje	153	216	349	447	468	503	729	894	970	979	5 708
Zadržavanje	10	15	34	37	75	106	140	165	185	200	967
Osiguranje	2	5	10	13	6	15	8	10	11	10	90
JRM	15	2	0	0	0	0	0	0	0	0	17
Provjera istovjetnosti	24	38	63	66	56	80	58	78	78	44	585
Asistencija	12	32	37	42	63	48	83	59	67	55	498
Promet	9	15	18	17	29	47	61	62	72	117	447
Ostalo	43	53	153	195	182	242	198	208	229	221	1 724
Ukupno	682	958	1 460	1 923	2 078	2 388	2 992	3 431	3 679	3 608	23 199

Tablica 3: Razlozi uporabe sredstava prisile na području RH u razdoblju od 1999. do 2008. godine

4. ZAKONSKA UREĐENJA UPORABE VATRENOG ORUŽJA U RH

Prije nego što iznesemo pokazatelje razloga uporabe vatrenog oružja u promatranom desetogodišnjem razdoblju od 1999. do 2008. godine, potrebno je upozoriti na različito zakonsko uređenje policijske ovlasti uporabe vatrenog oružja. Prema članku 42. Zakona o unutarnjim poslovima¹¹ ovlaštene službene osobe vatreno oružje mogle su upotrijebiti pri obavljanju službenih poslova ako drugačije nisu mogle zaštititi život ljudi, spriječiti bijeg osobe zatečene u vršenju kaznenog djela ugrožavanja teritorijalne cjeline, podrivanje vojne i obrambene moći, nasilje iz neprijateljskih pobuda prema Republici Hrvatskoj, oružane pobune, terorizma, uništenje važnih objekata privrede, povrede teritorijalnog suvereniteta, spriječiti bijeg osobe zatečene u počinjenju kaznenog djela otmice zrakoplova, ugrožavanja sigurnosti leta zrakoplova, ubojstva, silovanja, teške krađe, razbojničke krađe i razbojništva, spriječiti bijeg osobe lišene slobode ili osobe za koju je izdan nalog

¹¹ Zakon o unutarnjim poslovima. (NN 55/89., 18/90., 47/90., 19/91., 73/91., 19/92., 33/92., 76/94., 161/98., 29/00. i 53/00.)

za lišenje slobode zbog počinjenja takvih kaznenih djela, spriječiti bijeg osobe koja je protivno propisima pokušala prijeći državnu granicu prometnim sredstvom i odbijala postupiti po naređenju ovlaštene službene osobe, odbiti od sebe neposredni napad kojim se ugrožava njihov život i odbiti napad na osobu ili objekt koji osiguravaju.

Navedeni Zakon prestao je vrijediti 1. siječnja 2001. godine, kada je na snagu stupio Zakon o policiji¹², koji je uporabu vatrenog oružja prema osobama uredio u članku 62., prema kojem su policijski službenici ovlaštene uporabiti vatreno oružje ako su druga sredstva prisile rabljena bezuspješno ili ne jamče uspjeh te kada na drugi način ne mogu zaštititi svoj život i život drugih ljudi, spriječiti izvršenje kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina i više, spriječiti bijeg osobe zatečene u počinjenju kaznenoga djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog počinjenja takva kaznenog djela, spriječiti bijeg osobe koja je uhićena zbog počinjenja navedenih kaznenih djela ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog bijega s izdržavanja kazne zatvora za ta kaznena djela.

Zakon o policijskim poslovima i ovlastima, koji je stupio na snagu 1. srpnja 2009. godine znatno je restriktivnije uredio, s obzirom na normiranu visinu zapriječene kazne zatvora od najmanje 10 godina, uporabu vatrenog oružja negoli je to bilo prethodnim Zakonom o policiji koji je predviđao uporabu vatrenog oružja i radi sprječavanja počinjenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina.

5. RAZLOZI UPORABE VATRENOG ORUŽJA

U promatranom razdoblju zbog odbijanja neposrednog napada evidentirano je 67 uporaba, radi zaštite života ljudi 47 uporaba, sprječavanje bijega osobe zatečene u počinjenju kaznenog djela 44 uporabe, sprječavanje bijega osobe lišene slobode 3 uporabe, po 2 uporabe tijekom dovođenja osobe i nadzora prometa te 33 uporabe zbog ostalih razloga¹³.

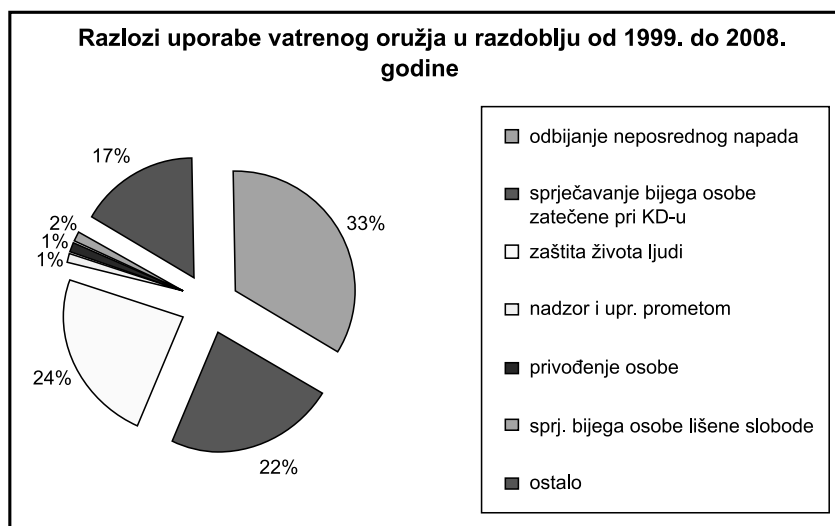
GODINA	Razlozi uporabe vatrenog oružja							
	odbijanje neposrednog napada	sprječavanje bijega osobe zatečene pri KD-u	sprječavanje bijega osobe lišene slobode	zaštita života ljudi	nadzor i upravljanje prometom	dovođenje osobe	ostalo	UKUPNO
1999.	5	1	1				2	9
2000.	6	9	1				3	19
2001.	6	5		8	1		2	22
2002.	8	8		2			1	19
2003.	7	4		1			3	15
2004.	8	5		8	1		3	25
2005.	9	4		7		2	4	26
2006.	7	3		7			2	19
2007.	4	3	1	6			6	20
2008.	7	2		8			7	24
UKUPNO	67	44	3	47	2	2	33	198

Tablica 4: Razlozi i broj uporabe vatrenog oružja na području RH u razdoblju od 1999. do 2008. godine

¹² Zakon o policiji. (NN 41/08. i 129/00.)

¹³ Izvor: Ravnateljstvo policije, Ured ravnatelja.

Budući da je zbog odbijanja neposrednog napada i radi zaštite života ljudi evidentirano 114 uporaba vatrenog oružja ili 57,6% svih evidentiranih uporaba vatrenog oružja, jasno je zašto je zakonodavac na prvo i drugo mjesto za ovlast uporabe vatrenog oružja postavio institute nužne obrane i krajnje nužde.

Grafikon 1: Udio pojedinog razloga uporabe vatrenog oružja u ukupnoj strukturi uporaba vatrenog oružja na području RH u razdoblju od 1999. do 2008.

Prosudjujući prema zakonskom uređenju i popisu kaznenih djela u Nacrtu prijedloga Pravilnika o načinu policijskog postupanja za koje se može izreći kazna zatvora najmanje 10 godina, broj uporaba vatrenog oružja zbog uhićenja, realiziranja potrage, sprječavanja bijega optuženika (osoba protiv koje je potvrđena optužnica ili je u povodu privatne tužbe određena rasprava) ili osumnjičenika (osoba protiv koje se provode izvidi ili vodi istraga) te bjegunca s izdržavanja kazne zatvora za takva kaznena djela, bit će znatno manji nego u prethodnome promatranom razdoblju.

6. ŠTO SE NE SMATRA UPORABOM VATRENOG ORUŽJA

Kad su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja iz članka 91. ZPPO-a, pucanje u zrak radi upozorenja, kao i radi traženja pomoći, ne smatra se uporabom vatrenog oružja kao sredstva prisile u smislu navedenog Zakona. Za takvu uporabu vatrenog oružja neće se provoditi postupak ocjene opravdanosti i zakonitosti uporabe, a ako nisu bili ispunjeni uvjeti za takvu uporabu vatrenog oružja može se raditi o kaznenom djelu ili disciplinskom prijestupu te se mora provesti postupak ispitivanja zakonitosti uporabe vatrenog oružja.

7. OSVRT NA ZAKONSKO UREĐENJE UPORABE VATRENOG ORUŽJA U REPUBLICI SLOVENIJI

U Republici Sloveniji uporaba vatrenog oružja od strane policije uređena je Zakonom o policiji.¹⁴ Prema članku 52. navedenog Zakona policijski službenik prilikom obavljanja

¹⁴ Zakon o policiji, Uradno prečišćeno besedilo. (Uradni list Republike Slovenije 66/09.)

poslova smije uporabiti vatreno oružje ako drugačije ne može zaštititi život ljudi, spriječiti bijeg osobe zatečene na počinjenju kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora iznad 10 godina, spriječiti bijeg osobe koja je lišena slobode ili za koju je izdan nalog za lišenje slobode zbog počinjenja takvih kaznenog djela ako je u nalogu naznačeno da policijski službenik smije uporabiti vatreno oružje ako takva osoba pokuša pobjeći, odbiti napad na osobu ili objekt koji osigurava i odbiti od sebe neposredni protupravni napad kojim mu je ugrožen život. Također prije uporabe, kada okolnosti dopuštaju, mora upozoriti osobu prema kojoj će uporabiti vatreno oružje naredbom: "Stoj, policija, pucat ću!" i upozoravajućim hicem.

8. ZAKLJUČAK

Vatreno oružje kao najteži oblik prisile na koji su ovlašteni, policijski su službenici u promatranome desetogodišnjem razdoblju uporabili u 0,8% ukupnih uporaba sredstava prisile. Zaštita života ljudi i odbijanje neposrednog napada participira sa 57% u ukupnoj strukturi razloga uporabe vatrenog oružja. To znači da je sa stajališta policijskog službenika uporabu vatrenog oružja najpouzdanije sagledavati u smislu navedenih razloga kroz institute nužne obrane i krajnje nužde jer su znatno smanjene dvojbene determinante za razliku od procjenjivanja kvalifikacije kaznenog djela na mjestu događaja ili ih nema. S obzirom na restriktivnije uređenje ovlasti na uporabu vatrenog oružja normirane visinom zapriječene kazne zatvora od najmanje 10 godina, uporaba vatrenog oružja zbog uhićenja osobe zatečene na počinjenju kaznenog djela, realiziranja potrage, sprječavanja bijega optuženika ili osumnjičenika te bjegunca s izdržavanja kazne zatvora, bit će znatno manje.

Zbog sprječavanja bijega osobe zatečene na počinjenju kaznenog djela i bijega osobe lišene slobode, policijski službenici su vatreno oružje uporabili u 47 slučajeva. To je udio od 23,7% u ukupnoj strukturi razloga uporabe vatrenog oružja u promatranom desetogodišnjem razdoblju kad je ovlast za uporabu vatrenog oružja bila blaže normirana, odnosno, s obzirom na zapriječenu kaznu zatvora postojao je veći katalog kaznenih djela, samim tim i stvarnih situacija u kojima su policijski službenici uporabili vatreno oružje. Stoga će u budućem razdoblju s još većim udjelom u ukupnoj strukturi razloga uporabe vatrenog oružja ovladati razlozi uporabe radi zaštite života ljudi i odbijanja neposrednog napada, što prema važećem zakonskom uređenju znači uporabu vatrenog oružja u nužnoj obrani i krajnjoj nuždi.

POPIS KAZNENIH DJELA IZ KAZNENOG ZAKONA ZA KOJE SE MOŽE IZREĆI KAZNA ZATVORA OD NAJMANJE DESET GODINA¹⁵

1. **Teško ubojstvo** iz članka 91.
2. **Veleizdaja** iz članka 135. (u vezi s čl. 155. st. 1. i 2.)*
3. **Ubojstvo najviših državnih dužnosnika** iz članka 138.
4. **Oružana pobuna** iz članka 142. (u vezi s čl. 155. st. 1. i 2.)*
5. **Pomaganje neprijatelju** iz članka 149. (u vezi s čl. 155. st. 1. i 2.)*

¹⁵ Nacrt prijedloga Pravilnika o načinu policijskog postupanja, od 12. listopada 2009.

6. **Podrivanje vojne i obrambene moći države** iz članka 150. (u vezi s čl. 155. st. 1. i 2.)*
7. **Genocid** iz članka 156.
8. **Agresivni rat** iz članka 157.
9. **Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja** iz članka 161. stavka 2.
10. **Terorizam** iz članka 169. stavaka 3. i 4.
11. **Ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom** iz članka 170. stavka 2.
12. **Uzimanje talaca** iz članka 171. stavka 2.
13. **Otmica zrakoplova ili broda** iz članka 179. stavka 2.
14. **Morsko i zračno razbojništvo** iz članka 180. stavka 2.
15. **Napad na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti** iz članka 357. stavka 4.

* ako počinitelj s namjerom usmrti jednu ili više osoba ili prouzroči smrt jedne ili više osoba, ili prouzroči velika razaranja

LITERATURA

- 1, Anić, V. (2007). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Europapress holding i Novi Liber.
2. Bačić, F., Pavlović, Š. (2004). *Komentar Kaznenog zakona i dr.* Zagreb: Organizator.
3. Gluščić, S., Nađ, I., Šuperina, M. (2007). *Kazneni zakoni. Zbirka propisa: knjiga II.* Zagreb: MUP RH.
4. Veić, P. i sur. (2009). *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima*. NN 76/09. Zagreb: Narodne novine.
5. *Zakon o policiji*. NN 41/08., 129/00. Zagreb: Narodne novine.
6. *Zakon o policiji*. Uradno prečišćeno besedilo. Uradni list Republike Slovenije 66/09.
7. *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima*. NN 76/09. Zagreb: Narodne novine.
8. *Zakon o unutaršnjim poslovima*. NN 55/89., 18/90., 47/90., 19/91., 73/91., 19/92., 33/92., 76/94., 161/98., 29/00., 53/00. Zagreb: Narodne novine.

Summary

Robert Pavić

The use of Firearms as Means of Coercion – Review of Legal Authorities and Statistics

Since the practice is nothing else than the implementation of the act or the application of procedures and powers associated with the real needs and possibilities, the aim of this article is to judge and know the actual situation and the reasons why the police officer is going to use firearms as the means of coercion while performing police duties and application of police powers. The use of means of coercion in the Republic of Croatia statistics in the period from 1999 to 2008 were analyzed and presented to make such judgement. In the monitored period, the use and reasons for the use of firearms are particularly analyzed as the means of coercion. In this period the legal regulations for the use of firearms were differently regulated, so legal regulations governing the use of firearms are mentioned here. Based on the analyzed statistical data and legal authority of the police officers to use firearms as the means of coercion, the conclusion is derived in the article that the use of firearms for the police officer is the most reliable and easiest to view as the means of protection of people's lives and the elimination of danger through the institute of the necessary defense and extreme need. For convenience of the article, the act of the police officer before using the firearms is described and it is warned of the legal definition of the situations that are not considered the use of firearms as the means of coercion within the Law of police matters and powers. The normative regulation of the police use of firearms in the Republic of Slovenia is comparatively shown.

Key words: means of coercion, firearms, police powers, the protection of people's lives, the elimination of danger.